

Rapport från kvalitetsdialoger vid humanistisk fakultet för utbildning på grundnivå och avancerad nivå 2020

Bakgrund

Rector beslutade om ett reviderat kvalitetssäkringssystem i februari 2019 (FS 1.1-1324-18). I detta system finns nio aktiviteter, där aktivitet 5, Säkring av nationella examensmål, och aktivitet 6, Verksamhetsberättelse och verksamhetsplan för utbildning är grunden för denna rapport. Handläggningsordningar för aktiviteterna har beslutats av fakultetsnämnden (FS 1.1-1409-19/1.1-1410-19) och mallar för genomförande har arbetats fram av utbildningsstrategiska kommittén. Fakultetsnämnden har beslutat att både utbildningsprogram på kandidat- och avancerad nivå och huvudområden med fristående kurser som leder till kandidat-, magister- eller masterexamen och som inte är huvudämne i en programutbildning ska lämna in underlag för de båda aktiviteterna. Detta för att majoriteten av fakultetens utbildningar ska kunna dra nytta av kvalitetssystemet.

Genomförande

Den 21 december 2020 skulle fakultetens programutbildningar och huvudområden med fristående kurser som leder till examen på grundnivå eller avancerad nivå lämna in verksamhetsberättelse och verksamhetsplan (VB/VP) samt matriser över nationella examensmål till utbildningsledaren. De allra flesta lämnade in på utsatt datum, men två utbildningar kom att inte lämna in underlag. Konst- och bildvetenskap på grund av sjukdom och Miljöarkeologi på grund av att de var inne i slutskedet av att skapa ett helt nytt program som har första intag HT2021. Ett flertal huvudområden med examen på avancerad nivå har inte lämnat in VB/VP eftersom det i nuläget inte har prioriterats av fakulteten, men till nästa år bör alla nivåer med studenter på kurserna lämna in dokument. Eftersom alla utbildningar tidigare skrivit VB/VP märktes en större säkerhet och bättre beskrivningar i dokumenten jämfört med föregående år. Sammantaget kom det in 37 VB/VP med tillhörande matriser.

I februari 2021 hölls dialoger med fakultetens utbildningar, även de som inte lämnat in underlag. För utbildningar med en examen avsattes 30 minuter och för utbildningar med examen på både kandidatnivå och avancerad nivå avsattes 45 minuter. Totalt hölls 34 dialoger (Bilaga: schema över dialoger). Dialogerna leddes av prodekan Torkel Molin. Vilka som medverkade varierade, men den person som skrivit VB/VP var oftast med. Funktionerna hos de medverkande kunde vara programansvarig, ämneskoordinator, biträdande studierektor eller en huvudlärare för huvudområdet. Studierektor från Idé- och samhällsstudier medverkade i de flesta dialoger som rörde institutionens utbildningar. Utbildningsledaren skrev minnesanteckningar under dialogerna, vilka utgör grunden för denna rapport.

I dialogerna ställdes två övergripande frågor som också meddelats i förväg: Var är ni i kvalitetsarbetet jämfört med föregående år? Vad ser ni för utmaningar för 2021? Situationen kring och konsekvenser av omställningen på grund av Covid-19 kom också att beröras vid alla dialoger. Utvärderingen av föregående års dialoger gjorde att alla utbildningar erbjöds att själva lämna in frågor eller diskussionspunkter till prodekan inför dialogen, vilket många hörsammade. Prodekan kom därutöver att vid alla dialoger fråga om vad fakultetsledning och -kansli kan göra för att underlätta kvalitetsarbetet i framtiden.

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.6.2-574-21

Analys utifrån återkommande teman i dialogerna

Förutom de frågor som redovisats ovan kom också andra teman att utkristalliseras i dialogerna: kurs- och programutvärderingar, de olika perspektiven på utbildning som ska redovisas i VB/VP och frågor som rör lärarutbildning. En tydlig problematik som lyftes vid flertalet av dialogerna var att omställningen till digital undervisning på grund av Covid-19 sammanföll med byte av lärplattform. En konsekvens av det var en högre arbetsbelastning för lärarlagen och att kvalitetsarbetet generellt upplevdes ha gått i stå. Fokus låg istället på att under rådande omständigheter försöka upprätthålla kvaliteten på utbildningarna.

— Kvalitetsarbetet 2020 jämfört med året innan:

Alla utbildningar vid fakulteten hade planer på vad man skulle arbeta med under 2020 i fråga om kvalitetsutveckling. Inte många kunde genomföra sina planer när universitetet stängde campus för utbildning under senare delen av vårterminen och när striktare restriktioner infördes i slutet av höstterminen. En del utbildningar menar att trots ambitionen att upprätthålla kvaliteten, så gick den ned något. Det som främst inte gick att återskapa digitalt var de sociala dimensionerna av campusundervisning, men mer om det i senare avsnitt i analysen.

Det kvalitetsarbete som har genomförts handlar huvudsakligen om olika former av översyn av respektive huvudområdes kursutbud. En del förorsakat av lärplattformbyte, annat föranlett av nya lärargrupper eftersom institutionerna i stor utsträckning rekryterat nya lektorer och adjunkter. Förra årets externa granskning resulterade i att fakultetens mall för redovisning av nationella mål inkluderade att man skulle redovisa progression. Flera utbildningar har därför sett över progressionen inom utbildningen i relation till den nya mallen.

2020 genomfördes extern kollegial granskning av fyra utbildningar, bland annat tre huvudområden med kandidatexamen (Rapport till humanistiska fakultetsnämnden FS 1.6.2-1704-20), vilket också legat till grund för genomfört, påbörjat och planerat utvecklingsarbete inom de granskade utbildningarna. Extern kollegial granskning har hittills beskrivits som någonting positivt av de program som granskats i fråga om kvalitetsarbete eftersom det ger inspel på det som är bra och det som kan utvecklas. Intressant 2020 var att pilotförsöken med extern granskning av huvudområden med kandidatexamen gav ett liknande resultat.

— Covid -19:

Att pandemin hade stor inverkan på utbildningskvalitet och arbetet med utbildningarnas kvalitet var under dialogerna uppenbart. Dock varierade såväl arbetsbelastning som kvalitetspåverkan mellan fakultetens utbildningar. Generellt kan man säga att utbildningar som helt gavs via internet innan stängningen av campus och de restriktioner som följde under höstterminen påverkades minst och de utbildningar som var campusbaserade och har inslag av praktiska moment var de som drabbades mest. Där emellan återfinns utbildningar som ges på campus, men som har ett parallellt utbud av kurser som ges via nätet. Det är dock viktigt att poängtera att alla lärarlag drabbades, eftersom möjligheterna för kollegiala möten förändrades drastiskt. Exempelvis var det svårare att ge bra introduktion till nya medarbetare och hålla rutiner med ämnesmöten, eller ens få till spontana möten med kollegor.

Många rapporterar om lärare som är utmattade och att man inom huvudområden och på institutionerna konkret upplevt hur skör bemanningssituationen är på många håll. Väldigt många har fått utföra extra arbete för att utbildningen ska upprätthålla kvaliteten, för att stötta studenterna i en ny situation. I de flesta fall har resultatet upplevts som bättre än väntat och studenterna verkar också ha hanterat omställningen väl. Enstaka utbildningar rapporterar att man misstänker avhopp på grund av att

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.6.2-574-21

studenterna inte anser att utbildningen klarar de förväntningar man haft, men det finns också exempel på utbildningar som kan rapportera högre kvarvaro och högre genomströmning. Utbildningar på avancerad nivå kunde exempelvis se att införandet av zoom i undervisningen höjde kvaliteten genom att seminariediskussioner kunde genomföras i realtid istället för som tidigare med asynkrona chatdiskussioner.

Många planerade kvalitetshöjande inslag som exkursioner, samverkansprojekt och praktiska övningar fick ställas in. Ibland gick det att flytta en aktivitet eller göra om den till någon form av digital aktivitet, exempelvis kunde digitala gästföreläsningar ersätta platsbesök på myndigheter, kulturinstitutioner och andra arbetsplatser. En del praktiska övningar på programutbildningar har flyttats fram till kommande hösttermin, vilket kommer att öka arbetsbelastningen hos lärare men i vissa fall också för drabbade studenter. Några utbildningar, främst inom språk och i praktiska utbildningar som estetiska ämnen, har också haft problem med att göra om examinationer till en digital form.

Ett återkommande problem som lyftes i dialogerna var också den studiesociala miljön, främst för de studenter som läser campusutbildningar. De som har svårigheter eller är ensamma har under perioderna av begränsad fysisk närvaro varit extra utsatta av att inte få stöd av en studiegrupp eller i möten med lärare. Även studenter som inte hade uttalat problem innan pandemin har uttryckt problem med exempelvis studiemotivation. Några programutbildningar anställde amanuenser som stöd för de som läste första terminen. Det var studenter från avancerad nivå som dels fungerade som stöd under schemalagda moment, som seminariediskussioner, dels arrangerade egna aktiviteter som workshops kring examinationer, akademiskt skrivande, teorier mm. Det har varit ett stort stöd för såväl studenter som lärare under nuvarande situation.

— Omställning till Canvas:

Utbildningarna på humanistisk fakultet har under 2020 i stor utsträckning fört över kursutbudet till den nya lärplattformen Canvas. Att det arbetet skedde samtidigt som omställningen till digital undervisning var extra utmanande för några utbildningar, främst inom språk. Institutionen för språkstudier bedriver större delen av sitt utbud inom fakultetens ram som nätkurser. Därigenom har man också byggt upp stora resurser i Moodle som utvecklats under lång tid. En del av detta material har kunnat överföras utan problem, men det finns en stor mängd övningar och examinationer som inte har kunnat överföras eller återskapas med de verktyg som den nya lärplattformen erbjuder.

Övriga utbildningar upplever inte lärplattformens bytet som lika utmanande, men att det i nuläget saknas möjligheter till att skapa anonyma kursvärderingar uppmärksammades i flertalet dialoger. För alla fakultetens utbildningar gäller också att det var lite svårare att lära sig den nya plattformen i samband med hemarbete. Några utbildningar uttrycker att de ser att det finns framtida möjligheter till kvalitetsutveckling med att använda Canvas och digitala verktyg som zoom mer i campusutbildningar. Det går att skapa ämnessidor som samlar studenter från olika kurser/terminer, man kan publicera minnesanteckningar från programråd eller andra gemensamma dokument, och man kan öka inslag av gästföreläsare med hjälp av zoom osv. Även rena nätkurser anses av många fått en bättre lärplattform än både Cambro och Moodle, som, tillsammans annan ny tillgänglig teknik, kommer att leda till kvalitetsutveckling.

— Utmaningar under 2021:

Huvudsakligen kom dialogerna att röra personalfrågor när utmaningar för 2021 kom på tal. Dels finns en oro över måendet hos lärarna efter omställningen och byte av lärplattform. Man måste hitta tillbaka till den pedagogiska utveckling som fick stå tillbaka i samband med omställningen av undervisningen och man måste kompensera för de praktiska inslag som ställdes in, vilket kan öka arbetsbelastningen. Dels väntar

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.6.2-574-21

pensionsavgångar, vikariat och nyanställningar vid mints fjorton av de utbildningar vi hade dialoger med. En del har inga svårigheter att rekrytera nya lärare, medan andra ämnen ser att det kan bli problematiskt att få tag i kvalificerade lektorer och adjunkter av olika skäl.

En annan utmaning som lyftes vid flera dialoger var studentrekrytering. Även om de flesta utbildningar under pandemin fått fler sökande, så är det svårt att få stabilitet i söktryck, främst inom fristående kurser. Det gör det svårare att planera personalbehov mer långsiktigt. Eftersom studenter på fristående kurs inte alltid har en examen som slutmål för sina studier finns även en långsiktig oro inom vissa huvudområden, främst inom några språk, för att man kan få svårt att rekrytera disputerade lektorer i framtiden. För fristående kurser är det också svårt att nå ut med information om kursutbud och möjligheter till att ta en examen, eftersom lärosätets kommunikation är så koncentrerad på att informera om programutbildningar.

De flesta utbildningarna ser dock positivt på framtiden och har detaljerade idéer för kvalitetsarbeten inom sina respektive områden: samverkansprojekt, internationaliseringssamarbeten, utveckling av digital pedagogik, specifika åtgärder riktade mot särskilda kurser osv. Ett problem som också återkommer i dialogerna är dock resurser för att genomföra utvecklingsarbeten, där ersättningen för humaniora bedöms vara för låg. Även oro för kvalitetssänkning uttrycks med anledning av hur tolkningen av det nya webbdirektivet slår mot nätkurserna, eftersom det saknas extra resurser för att exempelvis texta filmade föreläsningar.

En annan återkommande utmaning som nämndes i dialogerna gäller utbildning på avancerad nivå. Det är svårt för många att få ekonomin att gå ihop när studentgrupperna är små. Därför försöker många utveckla kurser med god nätpedagogik för att därigenom bli mer attraktiva och öka genomströmningen, andra har satsat på programutbildningar. Genom att forskare utvecklar kurser, exempelvis fakultetsgemensamma profilkurser, kan man också nå ut och konkurrera nationellt och internationellt. En annan utmaning med avancerad nivå, främst när man erbjuder fristående kurser, är att synliggöra hur man får en examen. Inom Språkstudier har man utvecklat flera så kallade samverkanskurser inom moderna språk på avancerad nivå. Det är kurser där en modul som samläses av flera språk, vilket ökar den kritiska massan inom studentgruppen, och en modul läses inom det egna huvudområdet, vilket erbjuder studenterna en fördjupning.

För huvudområden som också undervisar inom lärarutbildningen uttrycktes en utmaning i form av att allt mindre tid och resurser kunde ägnas åt det kursutbud som ges inom den humanistiska fakultetens ram. Uppdraget inom lärarutbildningen ökar, vilket får till konsekvens att det egna huvudområdets kurser inte kan ges önskad tid för kvalitetsutveckling och ämnesansvariga upplever att man därigenom riskerar tappa fokus på den egna profilen. Det handlar både om faktiskt tid för kursutveckling och att lärarlaget alltmer utgörs av personer som endast är engagerade i lärarutbildningen.

— Kurs- och programutvärdering:

Under förra årets dialoger togs frågan om kursutvärderingar upp i alla samtal och ett resultat blev en ny fakultetsgemensam mall där även andra typer av underlag kunde utgöra grund för analysen än den kursvärdering som alla är ålagda att göra. I år ville prodekan därför få återkoppling i form av hur man ser på mallen och höra hur man i övrigt arbetat vidare med kurs- och programutvärdering.

De utbildningar som använt sig av mallen gav huvudsakligen positiv respons och fann den användbar. Problemet med kursvärderingen är fortsatt den låga svarsfrekvensen, som tenderar att bli allt lägre och särskilt om enkäterna hanteras digitalt. Ett nytt generellt problem för de kurser som gått över till Canvas

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.6.2-574-21

var dessutom att där saknas ett kursvärderingsverktyg som tillåter anonym inlämning, varför flera tillfälliga lösningar använts för att möta kravet om att erbjuda kursvärdering.

Flera utbildningar har också börjat ett arbete med att stärka egna rutiner för hur och när man genomför kurs- och programutvärderingar. Exempelvis så har Estetiska ämnen har under 2020 inlett ett samarbete med Dan Borglund på UPL där man experimenterar med olika digitala lösningar för kursvärdering. Prodekan uppmuntrade alla institutioner att bjuda in Borglund till lärardagar, APT eller liknande som stöd för att tänka nytt och utveckla kursvärderingen, eftersom det är den enskilt viktigaste former för studentinflytande.

— Perspektiv inom kvalitetssystemet:

Ett tydligt resultat av föregående års dialoger är att det perspektiv inom kvalitetssystemet som det arbetats mest med vid institutionerna under 2020 är hållbar utveckling. Fakulteten har också bidraget med stöd genom att arrangera en temadag för representanterna i de forskningsstrategiska och utbildningsstrategiska kommittéerna, samt med ett fakultetsgemensamt projekt om Humanistiska kompetenser (<https://www.umu.se/humanistisk-fakultet/utbildning/humanistiska-kompetenser--vad-ar-det/>). Utvecklingsarbetet har handlat både om att synliggöra redan existerande innehåll i kurser och att utveckla perspektivet i befintligt och i nytt kursutbud.

Samverkan är fortfarande en utmaning för utbildningar som ger fristående kurser, men verksamheten arbetar med lösningar som också ligger i linje med projektet kring humanistiska kompetenser. Detsamma kan sägas gälla internationalisering, även om just resor och utbyten inte behöver vara de enda verktygen för att höja kvaliteten på det perspektivet i utbildning. På grund av pandemin och omställningen av utbildningen kom dock mycket av utvecklingsarbetet inom dessa två perspektiv att gå i stå.

När det gäller jämställdhetsintegrering så har exempelvis Idé- och samhällsstudier tidigare gjort en genomlysning av kursinnehåll och kurslitteratur. Arbetet gjordes av likavillkorsföreträdarna på institutionen. En liknande genomlysning planeras genomföras på Kultur- och medievetenskaper.

Ett område som kan utvecklas än mer är hur man skriver fram perspektivet studentcentrerat lärande. Det är en kvalitet som är djupt integrerad i humanistisk utbildning, men som inte synliggörs så väl i VB/VP.

— Stöd från fakultetsnivån i kvalitetsarbetet:

Svaren på prorektors fråga om det finns någonting som fakultetsledning och -kansli kan göra för att stödja kvalitetsarbetet inom utbildning gav flera viktiga synpunkter som ger signaler om vad som är aktuellt på institutionerna och vad som kan utvecklas. Det finns viss konsensus om tre frågor: ersättningsnivån för humaniora, information om fristående kurser och fakultetens utlysningar av medel.

Den enskilt vanligaste synpunkten var att man önskar att fakultetsledningen arbetar för att ersättningen för utbildning inom humaniora ska höjas och att man från lärosätet äskar om fler design-/konst-/musikprisappar som också kommer utbildningar vid fakulteten till godo. Frågan om ersättningsnivåerna för utbildning i humaniora, hänger också samman med en annan lyft problematik: lärare använder kompetensutvecklingstid till att genomföra undervisning. Här önskade man någon form av stöd från fakulteten för att bättre kunna värna kompetensutvecklingstid.

Önskemål om att påverka hur universitetet centralt kommunicerar och informerar om huvudområden med fristående kurser var den näst vanligaste synpunkten. Just nu är det svårt att ens påverka hur man på

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr FS 1.6.2-574-21

institutionsnivå kan arbeta strategiskt med information om fristående kurser som liknar det man kan göra för programutbildningar. Man önskar också stöd till bättre information om hur man kan läsa till en examen med fristående kurser. Exempelvis genom att skapa någon form av digitalt stöd som studenter och studievägledare kan använda.

Fakulteten lyser årligen ut medel för kvalitetshöjande aktiviteter inom utbildningsområdet. För 2020 var medel till exkursioner, pedagogisk utveckling, samverkan med externa aktörer och samverkan inom fakulteten aktuella för utlysning. Medlen utlyses i december och beslutas om i februari eller mars, men det finns ett stort önskemål om att hela processen bör tidigareläggas för att bättre synkronisera med bemanningsplanering.

Förutom dessa synpunkter lämnades också mer specifika önskemål. Exempelvis önskar Lingvistik att fakulteten ser till att vara med i utvecklingen av polisutbildningen, särskilt som den blir alltmer akademisk. Här kan fakulteten jämföra med utvecklingen vid Linnéuniversitetet där humanistiska ämnen är integrerade i utbildningen, särskilt på avancerad nivå. Teologiprogrammet önskar en analys av arbetsbeskrivning för programansvarig, samt en översyn av instruktionerna för programråd. Några utbildningar vill att fakulteten ser över mallar för nyckeltal och matris för nationella lärandemål eftersom de upplevs svåra att använda på ett adekvat sätt. Man önskar att kvalitetssystemets mallar och instruktioner översätts till engelska, samt någon slags idébank om hur man kan uttrycka och belysa de olika perspektiven i exempelvis kurs- och utbildningsplaner. Kultur- och medievetenskaper önskar att fakultetskansliet tar större ansvar för internationalisering i utbildning eftersom det är en sällanuppgift och vilket gör det svårt att upprätthålla kvaliteten. Några utbildningar önskar att seminarier med erfarenhetsutbyten återinförs, eftersom det ses som värdefullt i kvalitetsarbetet.

Resultat

Årets inlämnade underlag tillsammans med efterföljande dialoger visar att kvalitetsarbete och kvalitetsdialoger börjar hitta sin form inom fakulteten. De nya dekanerna kommer att få en fungerande struktur att vidareutveckla efter deras visioner och mål. Utan tvivel ger dialogerna utbildningarna möjligheter att framföra viktig information och relevanta frågor av olika karaktär till fakultetsledningen. Det hjälper fakultetsnivån i planering, strategiskt arbete och vidareutveckling av lärosätets kvalitetssystem.

Några konkreta punkter som prodekan och utbildningsledare ska arbeta vidare med under 2021 är:

- fortsätta arbetet med att försöka få till stånd en höjning av ersättningen till utbildning i humaniora, försöka öka utbildningsramen så att institutionerna kan utveckla utbud och anställa fler medarbetare, samt försöka få lärosätet att inrätta en högre prislapp för nätutbildning
- fortsätta arbetet med att få kommunikationsenheten att inkludera fristående kurser i allt som rör studentrekrytering, att de som arbetar med information på institutionsnivå bör få samma möjligheter att informera om fristående kurser som de har i arbetet med programutbildningar
- kansliets kommunikatörer ska tillsammans med institutionernas informatörer arbeta fram en lösning till förbättrad information om hur man kan läsa till en examen med fristående kurser
- se över mallar och instruktioner i kvalitetssystemet så att det bättre fungerar som stöd för utbildningarnas kvalitetsarbete, exempelvis hur progression ska uttryckas på avancerad nivå och redovisning av nyckeltal för fristående kurser. Frågan om översättning av dokument till engelska ska också ses över.

- se över om det går att tidigarelägga processen kring fakultetens utlysningar av medel till kvalitetshöjande aktiviteter. Processen styrs i hög grad av fakultetsnämndens budgetbeslut, men möjligheterna till att därefter ha kortare handläggningstid ska undersökas.
- åter arrangera pedagogiska seminarier och workshops för kunskaps- och erfarenhetsutbyte, aktiviteter som tillfälligt lagts på is under pandemin
- fakulteten ska också arbeta med internationaliseringsfrågan, men initialt ur ett övergripande och strategiskt perspektiv för att kartlägga behov och möjligheter.